

РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

1.1. Система професійно-технічної освіти у вимірах європейського освітнього простору

Реалії інформаційно-технологічного розвитку нашої держави потребують цілісної системи неперервної професійної освіти, що відповідає національним інтересам і світовим тенденціям розвитку виробництва, забезпечує підготовку компетентних кваліфікованих робітників і молодших спеціалістів, спроможних опанувати найновіші системи машин і технології, постійно підвищувати рівень своєї кваліфікації, здобувати при необхідності інші суміжні професії.

В “Енциклопедії освіти” [1] академік Н. Ничкало професійно-технічну освіту визначає як складову системи освіти України, що є комплексом педагогічних і організаційно-управлінських заходів, спрямованих на забезпечення оволодіння громадянами знаннями, уміннями і навичками в обраній ними галузі професійної діяльності, розвиток компетентності та професіоналізму, виховання загальної і професійної культури. Здобувається у професійно-технічних навчальних закладах різних типів і форм власності.

В умовах сьогоденних динамічних соціальних змін функції професійно-технічної освіти інтенсивно розширюються, відбувається її трансформація в професійну освіту, що відповідає світовим освітнім тенденціям – освіти впродовж життя. Стратегія розвитку цієї освітньої галузі визначається, зокрема, необхідністю адаптації до демократичних і ринкових перетворень у суспільстві, що зумовлено входженням в європейський і світовий освітній та інформаційний простір.

Для того, щоб визначитися з методологією підготовки кваліфікованих робітничих кадрів, необхідно розглянути особливості сучасної професійно-технічної освіти та розроблені на державному рівні напрями її модернізації й вдосконалення.

Насамперед зазначимо, що: “Система професійно-технічної освіти складається з професійно-технічних навчальних закладів незалежно від форм власності та підпорядкування, що проводять діяльність у галузі професійно-технічної освіти, навчально-методичних, науково-методичних, наукових, навчально-виробничих, навчально-комерційних, видавничо-поліграфічних, культурно-освітніх, фізкультурно-оздоровчих, обчислювальних і інших підприємств, установ, організацій та органів управління ними, що здійснюють або забезпечують підготовку кваліфікованих робітників” [1, с. 736]. Професійно-технічна освіта здійснюється у професійно-технічних навчальних закладах за денною, вечірньою (змінною), очно-заочною, дистанційною, екстернатною формами навчання, з відривом і без відриву від виробництва та за індивідуальними навчальними планами.

Професійно-технічна освіта забезпечує здобуття громадянами професії відповідно до їх покликань, інтересів, здібностей, а також допрофесійну підготовку, перепідготовку, підвищення їх кваліфікації.

Випускнику професійно-технічного навчального закладу, який успішно пройшов кваліфікаційну атестацію, присвоюється освітньо-кваліфікаційний рівень «кваліфікований робітник» з набутої професії відповідного розряду (категорії). Випускнику, який закінчив відповідний курс навчання в акредитованому вищому професійному училищі, центрі професійно-технічної освіти певного рівня акредитації, може присвоюватись освітньо-кваліфікаційний рівень «молодший спеціаліст».

Професійно-технічна освіта у нашій державі має три ступені. Відповідно до ступенів професійно-технічної освіти встановлюється три атестаційні рівні професійно-технічних навчальних закладів.

На першому ступені професійно-технічної освіти забезпечується формування відповідного рівня кваліфікації з технологічно нескладних, простих за своїми виробничими діями і операціями професій, що дає змогу робітнику вільно працювати з раніше вивченими предметами, об'єктами, виконувати конкретні дії, виробничі операції та роботи під контролем робітника з більшим досвідом і вищим рівнем кваліфікації. Навчання здійснюється шляхом прискореного формування необхідних умінь і навичок у учнів, слухачів професійно-технічних навчальних закладів першого атестаційного рівня та шляхом індивідуального чи групового навчання на виробництві, у сфері послуг.

До професійно-технічних навчальних закладів першого атестаційного рівня належать: навчальні курси певного професійного спрямування; професійні школи; навчально-курсів комбінати; автомобільні навчальні комбінати; інші прирівняні до них навчальні заклади.

Відмітимо, що навчання на першому ступені не вимагає від учнів, слухачів базової чи повної загальної середньої освіти. При цьому нормативний термін навчання не повинен перевищувати одного року.

Навчання на першому ступені завершується кваліфікаційною атестацією. Особам, які успішно пройшли кваліфікаційну атестацію, присвоюється кваліфікація «кваліфікований робітник» з набутої професії відповідного розряду (категорії) та видається свідоцтво.

На другому ступені професійно-технічної освіти забезпечується формування відповідного рівня кваліфікації з масових робітничих професій середньої технологічної складності у різних галузях економіки, що дає змогу робітнику самостійно виконувати по пам'яті чи з допомогою технологічних карт, інструкцій, креслень або іншої документації типові дії, виробничі операції, роботи за встановленими нормами часу і забезпечувати необхідну якість. Навчання на другому ступені вимагає, переважно, від учнів чи слухачів базової загальної середньої освіти.

Професійно-технічні навчальні заклади другого атестаційного рівня включають [1]: професійно-технічні училища відповідного профілю; професійно-художні училища; художні професійно-технічні училища;

училища-агрофірми; училища-заводи; навчально-виробничі центри; навчальні центри; інші прирівняні до них навчальні заклади.

Ті, хто навчається у професійно-технічних навчальних закладах зазначеного рівня одночасно з отриманням професії можуть здобувати у професійно-технічному або в іншому навчальному закладі повну загальну середню освіту. Нормативний термін навчання не повинен перевищувати:

- для осіб, які мають повну загальну середню освіту, – 1,5 року;
- для осіб, які мають базову загальну середню освіту і здобувають повну загальну середню освіту, – 4 роки;
- для осіб, які мають базову загальну середню освіту або, як виняток, не мають її і поки не здобувають повну загальну середню освіту, – 2 роки.

Навчання на другому ступені завершується кваліфікаційною атестацією. Особам, які успішно пройшли кваліфікаційну атестацію, присвоюється кваліфікація “кваліфікований робітник” з набутої професії відповідного розряду (категорії) та видається диплом.

Важливим у досліджуваній структурі є те, що на третьому ступені професійно-технічної освіти забезпечується формування високого рівня кваліфікації з технологічно складних, наукоємних професій та спеціальностей у різних галузях економіки. Опанування програмою такого навчання дає змогу випускнику на основі отриманих знань та вивчених раніше типових дій самостійно виконувати складні виробничі операції. Проте, вступники до професійно-технічних навчальних закладів третього атестаційного рівня повинні мати повну загальну середню освіту.

Державними нормативно-правовими документами встановлено, що до складу професійно-технічних навчальних закладів третього атестаційного рівня можуть належати: вищі професійні училища; вищі художні професійно-технічні училища; вищі училища-агрофірми; центри професійно-технічної освіти; центри підготовки і перепідготовки робітничих кадрів; інші прирівняні до них навчальні заклади.

Нормативний термін підготовки фахівців у таких навчальних закладах повинен перевищувати 2 років. Особам, які успішно пройшли кваліфікаційну атестацію, присвоюється кваліфікація “кваліфікований робітник” з набутої професії відповідного розряду (категорії) та, за умови закінчення відповідного курсу навчання в акредитованому професійно-технічному навчальному закладі, – кваліфікація молодшого спеціаліста і видаються дипломи.

На завершення висвітлення структурних особливостей цієї освітньої галузі вкажемо, що післядипломна освіта кваліфікованих робітників здійснюється у професійно-технічних навчальних закладах усіх атестаційних рівнів за відповідними навчальними планами та навчальними програмами і включає різні форми підвищення кваліфікації та перепідготовку робітників і службовців. Нормативний термін навчання визначається навчальними планами та навчальними програмами, але не повинен перевищувати 1 року. Навчання в закладах системи післядипломної освіти завершується

кваліфікаційною атестацією. Особи, які успішно пройшли кваліфікаційну атестацію, отримують документ встановленого зразка.

Коротко зупинимось на основних статистичних показниках професійно-технічної освіти України у 2011 р, скориставшись даними Держкомстата України [5] (табл. 1.1, табл. 1.2).

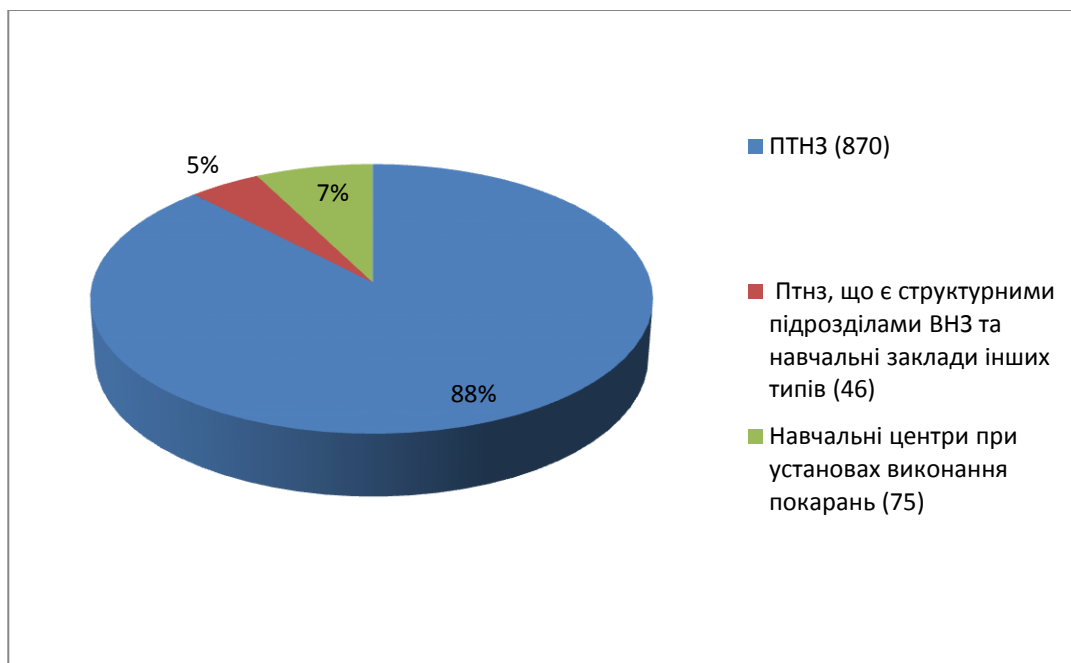

Рис. 1.1. Мережа державних навчальних закладів професійно-технічної освіти (2011 р.)

У 2011 р. в Україні функціонувало 1915 професійно-технічних навчальних закладів: 991 державної форми власності, та, відповідно, 924 – приватної (табл. 1.2).

До мережі державних навчальних закладів (рис. 1.1) належало 870 професійно-технічних навчальних закладів, підпорядкованих Міністерству освіти, науки, спорту та молоді України (88 %), 46 професійно-технічних навчальних закладів, що є структурними підрозділами ВНЗ та навчальні заклади інших типів (5 %), 75 навчальних центрів при установах виконання покарань (7 %). Відмітимо, що контингент учнів та слухачів державних професійно-технічних навчальних закладів склав 431,2 тис. осіб. Натомість, в приватних професійно-технічних навчальних закладах навчалось майже в п'ять разів менше осіб – 89 тис. осіб при практично однаковій кількості навчальних закладів. Важливим є те, що понад 246 тис. осіб (57 %) поряд із професією здобувають повну загальну середню освіту.

Рис. 1.2. Мережа професійно-технічних навчальних закладів за галузевим спрямуванням (2011 р.)

Діаграма, представлена на рис. 1.2, унаочнює структуру професійно-технічних навчальних закладів за галузевим спрямуванням. Так, для промисловості готують робітничі кадри 260 професійно-технічних навчальних закладів – фактично третина від загальної кількості (30 %).

Також майже третина (252, 29 %) професійно-технічних навчальних закладів готують кваліфікованих робітників, молодших спеціалістів для агропромислового комплексу, здатних організувати виробництво продукції рослинництва та тваринництва в нових соціально-економічних умовах.

Будівельні професії здобувають майбутні кваліфіковані робітники в 177 професійно-технічних навчальних закладах, частка яких в загальній мережі складає 20 %. Для транспортних підприємств і зв'язку готують робітничі кадри 43 (5 %) і 6 (1 %) професійно-технічні навчальні заклади відповідно.

Не зайве проаналізувати структуру професійно-технічної освіти за якісною складовою – атестаційними рівнями. Насамперед вкажемо, що процеси реформування професійно-технічної освіти в останні роки спричинили появу багатофункціональних регіональних та галузевих професійних освітніх центрів, вищих професійних і художніх училищ, професійних ліцеїв, агрофірми тощо (табл. 1.1). Мова про те, що ця освітня галузь динамічно вдосконалюється, модернізується. А тому нині мережа

професійно-технічних навчальних закладів представлена лише двома групами навчальних закладів: другого атестаційного рівня (729) і третього (242). Це й не дивно: у перспективі провідною ознакою будь-якого виробництва все більше ставатиме інтелектуалізація праці, "... системи організації та управління технічними процесами на робочому місці" [4, с. 201]. Зважаючи на це, сьогодні у структурі професійно-технічної освіти 21 % складають вищі професійні училища та 7 % – центри професійно-технічної освіти (рис. 1.3). Іншими словами, інтенсифікується процес підвищення рівня акредитації та наближення професійно-технічних навчальних закладів до вищих навчальних закладів.

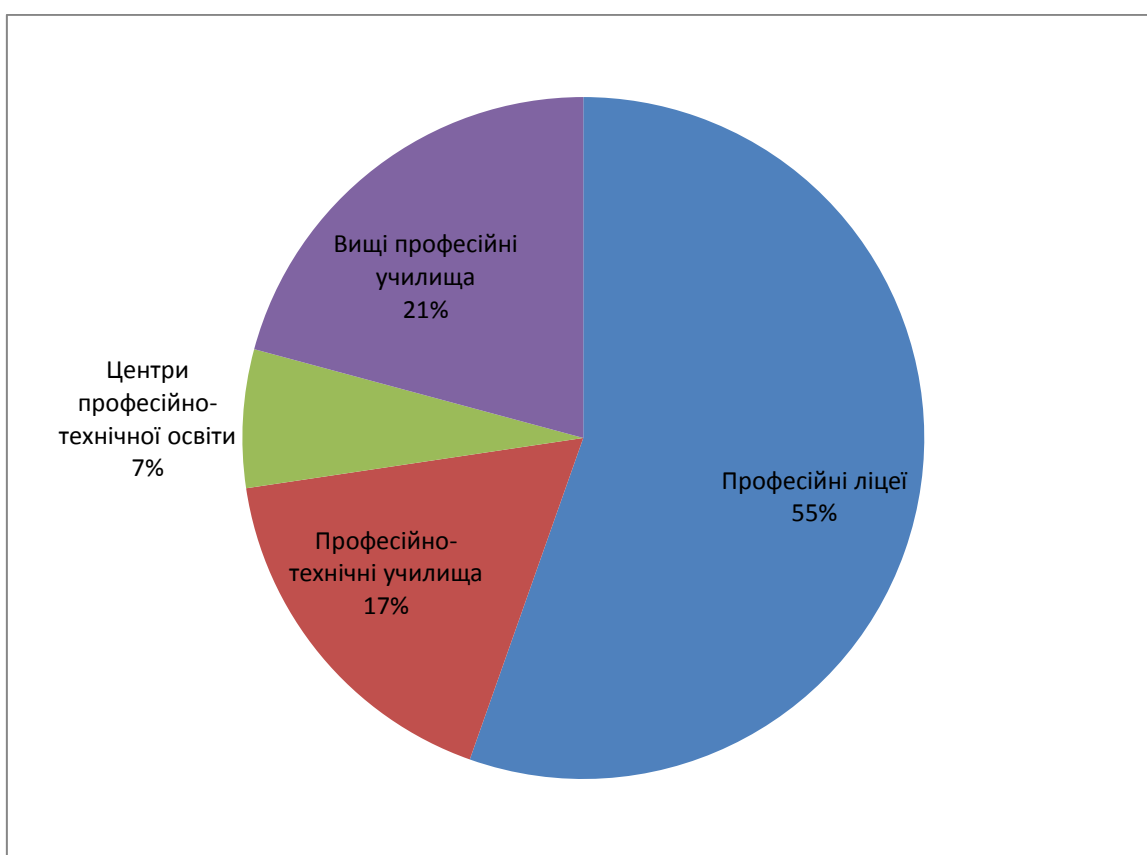

Рис. 1.3. Мережа професійно-технічних навчальних закладів за типами

Професійно-технічна освіта виконує надзвичайно важливі функції соціального захисту молоді. У 2011 р. в професійно-технічних навчальних закладах навчалися 18280 сиріт та дітей, що залишилися без піклування батьків; 64185 учнів, що мають одного з батьків; 11460 учнів з неблагополучних сімей; 34680 учнів з малозабезпечених сімей; 4963 особи з фізичними вадами (табл. 1.2). Додамо, що вкрай важливим у цьому контексті є діяльність 10 професійних училищ соціальної реабілітації.

Таблиця 1.1

Мережа професійно-технічних навчальних закладів за
типами та атестаційними рівнями

Типи ПТНЗ	Всього	У тому числі за атестаційними рівнями	
		II	III
Вищі професійні училища	174	-	174
Вищі художні професійно-технічні училища	6	-	6
Вищі комерційні професійні училища	1	-	1
Центри професійно-технічної освіти	57	14	43
Професійно-технічні училища	139	139	-
Професійні ліцеї	476	476	-
Професійні ліцеї художнього профілю	5	5	-
Художні професійно-технічні училища	1	1	-
Училища-агрофірми	1	1	
Професійні училища соціальної реабілітації	10	10	-
ПТНЗ (крім навчальних центрів при установах виконання покарань та ПТНЗ, що є структурними підрозділами ВНЗ)	870	646	224
Навчальні центри при установах виконання покарань	75	75	
ПТНЗ, що є структурними підрозділами вищих навчальних закладів	26	8	18
Навчальні заклади інших типів, що надають професійно-технічну освіту (коледжі, технікуми)	20		
Всього навчальних закладів ПТО	991	729	242

Основні статистичні показники професійно-технічної освіти України (2011 р.)

Мережа державних навчальних закладів ПТО		
	Всього навчальних закладів, з них:	991
	професійно-технічні навчальні заклади (ПТНЗ)	870
	ПТНЗ, що є структурними підрозділами ВНЗ та навчальні заклади інших типів	46
	навчальні центри при установах виконання покарань	75
Мережа професійно-технічних навчальних закладів МОН		
1	За типами:	870
	вищі професійні училища	181
	центри професійно-технічної освіти	57
	професійні ліцеї	481
	професійно-технічні училища	151
2	За галузевим спрямуванням:	870
	промисловість	309
	будівництво	177
	сфера послуг	132
	агропромисловий комплекс	252
3	За атестаційними рівнями:	870
	II атестаційний рівень	646
	III атестаційний рівень	224
4	Всього	870
	ПТНЗ, що надають повну загальну середню освіту	790
Мережа приватних професійно-технічних навчальних закладів		924
Контингент учнів, слухачів державних навчальних закладів ПТО		
	Загальний контингент учнів, слухачів (тис. осіб), з них:	431,2
	професійно-технічних навчальних закладів	405,1
	ПТНЗ, що є структурними підрозділами ВНЗ та навчальних закладів інших типів	18,4
	навчальних центрів при установах виконання покарань	7,7
Контингент учнів, слухачів професійно-технічних навчальних закладів МОН		
1	Загальний контингент (тис. осіб):	405,1
	учні	389,0
	слухачі	16,1
2	Отримують повну загальну середню освіту	246,8 тис. осіб
3	За галузями:	Учні Слухачі
	промисловість	129957 3337
	сільське господарство	39193 1292
	транспорт	45208 4651
	зв'язок	3095
	будівництво	57405 930
	торгівля і громадське харчування	79632 3358
	житлово-комунальне господарство і невиробничі види побутового обслуговування населення	34558 2517

4	За соціальним станом: сироти та діти, що залишились без піклування батьків мають одного з батьків з неблагополучних сімей з малозабезпечених сімей осіб з фізичними та розумовими вадами	Учні, слухачі 18069 62484 10528 30529 5297
5	За статтю: чоловіки жінки	Учні Слухачі 239173 8664 149875 7421
	Випуск учнів, слухачів у 2010 році (тис. осіб): професійно-технічних навчальних закладів ПТНЗ, що є структурними підрозділами ВНЗ та навчальних закладів інших типів навчальних центрів при установах виконання покарань	243,4 225,8 9,7 10,8
	Працевлаштовані за професією (%):	84,0
Контингент приватних професійно-технічних навчальних закладів		89 тис. осіб
Кадрове забезпечення державних навчальних закладів ПТО		
1	Педагогічні працівники всього (тис. осіб) У тому числі у 870 професійно-технічних навчальних закладах МОН, з них: директори викладачі майстри	57,1 46,3 860 особи 16,2 21,8
2	Підвищили кваліфікацію у 2010 році	10,4
Матеріально-технічне забезпечення державних навчальних закладів		
	Наявність землі, всього (тис.га) в т.ч. орної	62,7 50,2
	Кількість гуртожитків проектною потужністю (тис. місць)	1003 211,7
	Наявна техніка: трактори, в т.ч. з терміном експлуатації до 10 років-12% автомобілі, в т.ч. з терміном до 10 років-26% комбайни зернозбиральні, в т.ч. з терміном до 10 років-22% комбайни спеціальні, в т.ч. з терміном до 10 років-14%	4253 2547 664 415
	Наявність комп'ютерної техніки кількість учнів на 1 комп'ютер кількість ПТНЗ, підключених до мережі Інтернет кількість ПТНЗ, що мають власні веб-сайти	13 888 (92%) 620 (68%)

Визначальним показником ефективного функціонування освітньої галузі є кількість випускників та їх працевлаштування. Не зайве вказати, що в системі вищої освіти процент працевлаштованих випускників складає приблизно 17 %. Натомість цей показник набагато кращий у професійно-технічній освіті: у 2010 р. професійно-технічні навчальні заклади випустили 243,4 тис. осіб, з них 84 % працевлаштовані за професією.

У системі професійно-технічної освіти працює 57, 1 тис. педагогічних працівників, серед яких 21,8 тис. майстрів виробничого навчання. Важливим є те, що у 2010 р. 10,4 тис. педагогічних працівників підвищили свою кваліфікацію.

Матеріально-технічне забезпечення поки-що не відповідає сучасним вимогам. За даними табл. 1.2, наявна техніка у професійно-технічних навчальних закладах застаріла, а нових, сучасних її зразків практично немає. У 2011 р. лише 92 % професійно-технічних навчальних закладів були підключені до мережі ІНТЕРНЕТ, а власні веб-сайти мали лише 68 %. Та, власне, сьогодні комп'ютерної техніки у професійно-технічних училищах вкрай мало: на один комп'ютер припадає 13 учнів.

Поступовому входженню у європейський освітній простір сприяє участь професійно-технічних навчальних закладів у реалізації міжнародних проектів з реформування освіти в Україні. Міжнародне співробітництво здійснюється у 15 регіонах 57 професійно-технічними навчальними закладами з 19 країнами світу.

Зокрема, налагоджена продуктивна спільна співпраця професійно-технічних училищ будівельного спрямування з компаніями – виробниками, «Хенкель Баутехнік Україна», «Кнауф Маркетинг Україна». Для стажування педагогічних працівників аграрних професійних навчальних закладів, вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації Мінагрополітики створено Німецький аграрний центр (с. Поташ Черкаської області). Департамент професійно-технічної освіти співпрацює з Європейським Фондом Освіти – експертним центром Європейського Союзу з підтримки реформування професійної освіти і навчання у рамках програм зовнішніх відносин ЄС.

Результатом цієї міжнародної діяльності стало: застосування новітніх технологій у навчально-виробничому процесі; стажування педагогічних працівників; організація виробничої практики українських учнів на підприємствах зарубіжних країн; обмін делегацій працівників освіти, батьків, учнів; організація спільного відпочинку, оздоровлення; проведення культурно-спортивних заходів, міжнародних семінарів, практикумів, мовних курсів; участь у спільних освітніх проектах тощо.

Різномічне вивчення європейського досвіду професійно-практичної підготовки кваліфікованих робітників-аграрників (Голландія, Німеччина, Нідерланди, Франція) переконало, що сприятливі умови для вивчення нової вітчизняної та зарубіжної сільськогосподарської техніки, технологій вирощування сільськогосподарських культур, виробництва продукції тваринництва надають навчально-практичні центри на базі провідних підприємств галузі [2]. Сьогодні в системі професійної аграрної освіти діє 20

таких центрів, де учні 21 професійно-технічного навчального закладу проходять практичну підготовку на сучасному технологічному обладнанні.

Проте, важливо наголосити на проблемах, що стримують розвиток професійно-технічної освіти України, гальмують її динамічне входження до європейського освітнього простору.

Насамперед, існує потреба в модернізації змісту й підвищенні якості професійно-технічної освіти, які б задовольняли потреби роботодавців. Мова про розроблення освітніх державних стандартів, які мають характеризуватися їх орієнтацією на результати навчання, відповідністю професійних функцій та компетенцій вимогам роботодавців.

Сьогодні одночасно за одними професіями фіксується укомплектованість підприємств на рівні 19 відсотків, а за іншими – навантаження на одне вільне робоче місце становить до 1000 відсотків. З цього приводу О. Вакуленко зазначає: “Щорічний випуск кваліфікованих робітників професійно-технічними навчальними закладами становить менше 300 тис., тимчасом як кількість вільних місць, наданих службі зайнятості роботодавцями протягом 2010 року становила майже 1,2 мільйона” [3, с. 48]. А тому вкрай необхідно створити чіткий механізм взаємодії центральних та регіональних органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій, навчальних закладів при формуванні державного замовлення на підготовку робітничих кадрів. Це в подальшому гарантовано спрацює на недопущення необґрунтованих витрат на підготовку незатребуваних робітників та збільшення кількості безробітних.

Підготувати кваліфікованого робітника без сучасної матеріально-технічної бази неможливо. Справедливо, на нашу думку, з цього приводу пише С. Мельник [2, с. 15]: “Виробничник ніколи не посадить на сучасну техніку робітника, який не пройшов відповідної підготовки, не володіє практичними навичками... рівень підготовки робітничих кадрів залежить від рівня обізнаності викладачів. Якщо педагогічний працівник не володіє сучасною технікою, технологіями, іншими інноваціями, впровадженими у реальному виробництві, то чого він може навчити учнів?”. На даний час у професійно-технічних навчальних закладах використовується обладнання, устаткування, сільськогосподарська та інша техніка, середньовідсотковий термін експлуатації яких складає: до 10 років – 4 %; від 10 до 20 років – 36 %; понад 20 років – 60%. На жаль можна констатувати, що обмеженість бюджетних видатків зумовила її повне фізичне та моральне старіння.

Європейська та світова практика свідчить про можливість фінансування підготовки робітників за рахунок визначених законодавством обов’язкових відрахувань з доходів підприємств. Зокрема, у Франції підприємства відраховують на ці цілі 17,96% від суми своїх доходів, аналогічно у Австрії – 22,26%, а у Німеччині функціонує система двоканального фінансування (55% витрат з державного фінансування та 44% приватних витрат від загального фінансування професійної освіти і навчання). В реаліях сьогодення доцільно було б розробити механізм

залучення коштів роботодавців до оновлення матеріально-технічної бази професійно-технічних навчальних закладів.

Статистика переконує, що середній вік працівника сфери матеріального виробництва в Україні досить високий – 55 років. Порівняємо: з них частка робітників високої кваліфікації – до 10 відсотків, тоді як у США – 43, ФРН – 56. При цьому робітники в Україні проходять перепідготовку чи підвищення кваліфікації в середньому один раз на 13-15 років, у розвинених країнах – раз на 3 – 5 років. Науковці переконують, і з цим варто погодитися, що при збереженні таких тенденцій у 2015 році потреба промисловості в кваліфікованих робітниках у більшості регіонів України задовольнятиметься лише на 35 – 40 відсотків. Зважаючи на це, слід суттєво модернізувати систему перепідготовки та підвищення кваліфікації робітничих кадрів.

Враховуючи міжнародний досвід, інтеграцію України у Європейське співтовариство є потреба у розробці нових методологічних підходів до підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації педагогічних працівників професійно-технічної школи на засадах інноваційних педагогічних технологій. Крім того, необхідно активізувати видання сучасних підручників, навчальних посібників, навчально-методичних, енциклопедичних і довідкових матеріалів; пришвидшити створення педагогічних програмних засобів, забезпечити доступ до світових інформаційних ресурсів усіх суб'єктів цієї освітньої галузі; слід інтенсифікувати розроблення і реалізацію спільних міжнародних проектів з питань забезпечення якості та ефективності професійно-технічної освіти, створення розгалуженої системи грантової підтримки дослідницьких та освітніх інноваційних проектів тощо.

Зрозуміло, що розв'язання зазначених проблем неможливе без створення правового поля, чітких норм діяльності усіх учасників процесу, що законодавчо визначаються і забезпечуються нормативно-правовими документами. Мова про те, що прийнятий 10 лютого 1998 року Закон України "Про професійно-технічну освіту" потребує нової редакції: за 14 років реалії життя країни суттєво змінилися, і частина положень Закону вже не відповідає вимогам ринкової економіки.

Нарешті, проведення ґрунтовних наукових досліджень у галузі теорії і методики професійної компетентнісної освіти є тим напрямом, який має забезпечити розроблення методологічних, теоретичних і методичних засад підготовки кваліфікованих робітників нової генерації, конкурентоздатних, витребуваних на ринку праці, здатних самостійно вибудовувати, а при необхідності і змінювати, свою професійну траєкторію. Саме на цих наукових аспектах зупинимо свою увагу у подальших матеріалах дослідження.